

Za sinodalno Cerkev

občestvo | sodelovanje | poslanstvo

Pripravljalni dokument

Škofovska sinoda

Za sinodalno Cerkev: občestvo, sodelovanje in poslanstvo – Pripravljalni dokument

Prevod: Slovenska škofovska konferenca

Prelom in redakcija: Tajništvo SŠK

Ljubljana, september 2021

Kazalo

Kazalo	3
I. Klic k skupni hoji	8
II. Bistveno sinodalna Cerkev	11
III. Poslušanje Svetega pisma	14
Jezus, množica, apostoli	14
Dvojna dinamika spreobrnjenja: Peter in Kornelij (Apd 10)	16
IV. Sinodalnost v dejanju: Poti za posvetovanje z Božjim ljudstvom	18
Temeljno vprašanje	18
Različni izrazi sinodalnosti	19
Deset tematskih jeder za preučevanje	20
Kot prispevek k posvetovanju	23

Kratice

- BR Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija o Božjem razodetju (*Dei verbum*) (18. november 1965)
- C Drugi vatikanski koncil, Dogmatična konstitucija o Cerkvi (*Lumen gentium*) (21. november 1964)
- CS Drugi vatikanski koncil, Pastoralna konstitucija o Cerkvi v sedanjem svetu (*Gaudium et spes*) (7. december 1965)
- E Drugi vatikanski koncil, Odlok o ekumenizmu (*Unitatis redintegratio*) (21. november 1964)
- EC Frančišek, Apostolska konstitucija o škofovski sinodi (*Episcopalis communio*) (15. september 2018)
- EG Frančišek, Apostolska spodbuda Veselje evangelija (*Evangelii gaudium*) (24. november 2013)
- FT Frančišek, Okrožnica Vsi smo bratje (*Fratelli tutti*) (3. oktober 2020)
- LS Frančišek, Okrožnica Hvaljen, moj Gospod (*Laudato si'*) (24. maj 2015)
- MTK Mednarodna teološka komisija

1. Božja Cerkev je poklicana v sinodo. Sinodalni proces z naslovom *Za sinodalno Cerkev: občestvo, sodelovanje in poslanstvo* se bo v Rimu slovesno odprl 9. in 10. oktobra 2021, po krajevnih Cerkvah pa 17. oktobra. Eden osrednjih delov sinode bo praznovanje XVI. splošnega rednega zasedanja škofovske sinode oktobra 2023.¹ Temu bo sledilo obdobje uresničevanja sklepov, ki bo ponovno vključevalo krajevne Cerkve (prim. EC, člani 19–21). S sinodo papež Frančišek vabi vso Cerkev k razmisleku o temi, ki je odločilnega pomena za njeno življenje in poslanstvo: »Ravno pot sinodalnosti je pot, ki jo Bog pričakuje od Cerkve tretjega tisočletja.«² To potovanje, ki sledi »prenovi« (it. *aggiornamento*) Cerkve v skladu z drugim vatikanskim koncilom, je dar in naloga: s skupno hojo in skupnim premišljevanjem o opravljeni poti bo Cerkev lahko po lastni izkušnji spoznala, kateri procesi ji lahko pomagajo živeti občestvo, doseči sodelovanje in se odpreti poslanstvu. Prav naša »skupna hoja« je tisto, v čemer se najučinkoviteje uresničuje in kaže narava Cerkve kot božjega romarskega in misijonarskega ljudstva.

2. Spodbuja in vodi nas temeljno vprašanje: Kako se danes na različnih ravneh (od krajevnih do vesoljne) uresničuje ta »skupna hoja«, ki Cerkvi omogoča, da oznanja evangelij v skladu z

¹ Tukaj so predstavljeni odseki sinodalne poti.

² Frančišek, *Govor na slovesnosti ob praznovanju 50. obletnice ustanove škofovske sinode* (17. oktober 2015).

zaupanim ji poslanstvom; h katerim korakom nas vabi Sveti Duh, da bi rastli kot sinodalna Cerkev?

Da bi mogli skupaj odgovoriti na to vprašanje, moramo poslušati Svetega Duha, ki kot veter »veje, koder hoče, njegov glas slišiš, pa ne veš, od kod prihaja in kam gre« (Jn 3,8), hkrati pa moramo biti odprti za presenečenja, ki nam jih bo na tej poti gotovo pripravil. Tako bomo sprožili dinamiko, ki nam bo pomagala požeti nekaj sadov sinodalnega spreobrnjenja, ki bo postopoma zorelo. Ti cilji so velikega pomena za kakovost cerkvenega življenja in uresničevanje poslanstva evangelizacije, ki smo ga v moči krsta in birme deležni vsi. Tukaj bomo navedli glavne prvine, ki določajo sinodalnost kot obliko, slog in zgradbo Cerkve:

- spominjati se, kako je Duh vodil Cerkev skozi zgodovino in kako nas danes kliče, da bi skupaj pričevali za Božjo ljubezen;
- živeti cerkveni proces sodelovanja in vključevanja, ki vsem, zlasti pa tistim, ki se zaradi različnih razlogov znajdejo na obrobju, ponuja priložnost, da se izrazijo in so slišani ter prispevajo k razvoju Božjega ljudstva;
- prepoznavati in ceniti bogastvo in raznolikost darov in karizem, ki jih Sveti Duh velikodušno podarja v dobro skupnosti in v dobro celotne človeške družine;
- raziskovati možnosti za sodelovanje pri oznanjevanju evangelija in v prizadevanjih za izgradnjo lepšega sveta, primerne za bivanje;
- preučevati, kako Cerkev živi odgovornost in oblast ter vodilne strukture, da bi osvetlili predsodke in izkrivljena ravnanja, ki niso zakoreninjena v evangeliju, ter jih skušali spremeniti;
- krščansko skupnost potrjevati kot verodostojni subjekt in zanesljivega partnerja v socialnem dialogu, zdravljenju, spravi, vključevanju in sodelovanju, obnovi demokracije, spodbujanju bratstva in družbenem prijateljstvu;
- obnavljati odnose med člani krščanskih skupnosti, pa tudi med skupnostmi in drugimi družbenimi skupinami, npr. skupnostmi vernikov drugih veroizpovedi in ver, organizacijami civilne družbe, ljudskimi gibanji itd.;
- spodbujati naklonjenost in prevzemanje sadov nedavnih sinodalnih izkušenj na vesoljni, regionalni, nacionalni in krajevni ravni.

3. Ta pripravljalni dokument je v službi sinodalne poti, zlasti kot orodje za spodbujanje prvega dela, poslušanja Božjega ljudstva v krajevnih Cerkvah in posvetovanja z njim (oktober 2021–

april 2022) v upanju, da bo sprožil ideje, energijo in ustvarjalnost vseh, ki se bodo udeležili te poti, in da bomo lažje delili sadove njihovih prizadevanj. S tem namenom: 1) se dokument začne z orisom nekaterih pomembnih značilnosti okoliščin sodobnega časa; 2) strnjeno ponazori temeljne teološke reference za pravilno razumevanje in prakso sinodalnosti; 3) ponudi nekaj svetopisemskih misli, ki naj spodbujajo meditacijo in pobožno premišljevanje na poti; 4) osvetli nekatere vidike, s katerimi lahko znova prebiramo izkušnje živete sinodalnosti; 5) prikaže nekaj načinov, kako lahko zastavimo to ponovno branje po molitvi in izmenjavi. Za konkretno pomoč pri organizaciji dela je na voljo metodološki *Priročnik* (it. *Vademecum*), ki je priložen pripravljalnemu dokumentu in na voljo na posebnem spletnem mestu.³ V podporo temu pripravljalnemu dokumentu spletno mesto ponuja nekaj virov za poglobitev teme sinodalnosti; med drugimi bi radi izpostavili dva, ki sta v nadaljevanju večkrat omenjena:

Govor na slovesnosti ob praznovanju 50. obletnice ustanovitve škofovske sinode, ki ga je imel papež Frančišek 17. oktobra 2015, in dokument *Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve*, ki ga je leta 2018 pripravila in objavila Mednarodna teološka komisija.

³ Prim. www.synod.va.

I. Klic k skupni hoji

4. Sinodalna pot se odvija v zgodovinskem kontekstu, ki ga zaznamujejo prelomne spremembe v družbi in ključni prehod v življenju Cerkve, ki jih ni mogoče prezreti: v tem kompleksnem kontekstu, v njegovih napetostih in protislovjih smo poklicani, da preiskujemo »znamenja časa« in jih razlagamo »v luči evangelija« (CS 4). Orisani so nekateri elementi globalnega scenarija, ki so najtesneje povezani s temo sinode, a ta prikaz bo treba še obogatiti in dokončati na krajevni ravni.

5. Globalna tragedija, kot je pandemija COVID-19, »je za določen čas dejavno spodbudila zavest, da smo svetovna skupnost, ki pluje na istem čolnu, kjer bolezen enega škodi vsem. Spomnili smo se, da se nihče ne reši sam, da se lahko rešimo le skupaj« (FT 32). Hkrati sta zaradi pandemije skokovito narasli tudi že obstoječi neenakost in nepravilnost. Zdi se, da človeštvo vse bolj pretresajo procesi masovnosti in razdrobljenosti; tragične razmere, s katerimi se soočajo migranti v vseh regijah sveta, kažejo na to, kako visoke in trdne so še vedno ovire, ki delijo eno samo človeško družino. Okrožnici *Hvaljen, moj Gospod* in *Vsi smo bratje* dokumentirata globino prelomnic, ki so prisotne v človeštvu. S to analizo si lahko pomagamo, ko skušamo slišati krik ubogih in zemlje ter prepoznati seme upanja in prihodnosti, ki ga Sveti Duh še naprej seje tudi v našem času: »Stvarnik nas v svojem ljubezenskem načrtu ne zapušča, ne dviga rok nad nami, ne kesa se, ker nas je ustvaril. Človeštvo je še vedno sposobno sodelovati pri izgradnji našega skupnega doma« (LS 13).

6. Te razmere, ki kljub velikim razlikam zadevajo celotno človeško družino, so izziv Cerkvi in njeni sposobnosti spremljanja posameznikov in skupnosti, da ponovno pregledajo izkušnje žalovanja in trpljenja, ki so razkrile veliko lažnih gotovosti, in gojijo upanje ter vero v dobroto Stvarnika in njegovega stvarstva. Ne moremo pa mimo dejstva, da se mora tudi Cerkev soočiti s pomanjkanjem vere in korupcijo znotraj same sebe. Še zlasti ne moremo mimo trpljenja mladoletnih in ranljivih odraslih »zaradi spolne zlorabe in zlorabe oblasti in vesti od velikega števila duhovnikov in redovnikov«. ⁴ Danes »smo kot Božje ljudstvo poklicani, da sprejmemo bolečino svojih bratov in sester, ranjenih na telesu in duši«. ⁵ Cerkev predolgo ni bila sposobna primerno poslušati krika žrtev. To so globoke, težko ozdravljive rane, za katere nikoli ni možno dovolj prositi za odpuščanje in ki predstavljajo ovire, včasih nepredstavljive, za napredovanje

⁴ Francišek, *Pismo Božjemu ljudstvu* (20. avgust 2018), uvod.

⁵ Prav tam, 2.

v smeri »skupne hoje«. Celotna Cerkev je poklicana, da se spoprime z bremenom kulture, prežete s klerikalizmom, ki ga je podedovala, in s tistimi oblikami uveljavljanja oblasti, na katere so cepljene različne vrste zlorabe (moči, ekonomije, vesti, spolnosti). »Nemogoče si je predstavljati spreobrnjenje cerkvenega ravnanja brez dejavnega sodelovanja vseh članov Božjega ljudstva.«⁶ Skupaj prosimo Gospoda za »milost spreobrnjenja in notranje maziljenje, da bomo mogli izraziti svoje kesanje ob teh zločinih in svojo odločenost, da jih pogumno premagujemo«.⁷

7. Kljub naši nezvestobi Sveti Duh še naprej deluje v zgodovini in kaže svojo oživljajočo moč. Ravno v brazdah, ki jih je izklesalo raznovrstno trpljenje in ki jih prestajata človeška družina in Božje ljudstvo, brstijo novi izrazi vere in nove poti. Ti morejo ne le razložiti dogodke s teološkega vidika, temveč v preizkušnjah odkrivajo tudi razloge za ponovno utemeljevanje krščanskega in cerkvenega življenja. Z velikim upanjem nas navdaja dejstvo, da je več Cerkva že začelo bolj ali manj strukturirana srečanja in posvetovanja z Božjim ljudstvom. Kjer jih je zaznamoval sinodalni slog, je zacvetel čut za Cerkev, udeležba vseh pa je dala nov zagon cerkvenemu življenju. Prav tako sta se potrdili želja mladih, da bi bili protagonisti v Cerkvi, in prošnja za večjo vlogo žensk in prostorov sodelovanja v poslanstvu Cerkve, na kar sta opozorila že sinodalna zbornica 2018 in 2019. V to smer gresta tudi nedavna ustanovitve laiške službe kateheta in dostop za ženske do lektorske in akolitske službe.

8. Ne moremo prezreti raznolikih razmer, v katerih živijo krščanske skupnosti v različnih regijah po svetu. Poleg držav, kjer je večina prebivalstva del Cerkve in ta predstavlja kulturno referenčno točko za vso družbo, obstajajo še druge, kjer so katoličani v manjšini; v nekaterih od teh držav katoličani skupaj z drugimi kristjani doživljajo različne oblike preganjanja, tudi zelo nasilne, neredko tudi mučeništvo. Po eni strani se sekularizirana miselnost nagiba k izrivanju vere iz javnega prostora, po drugi strani pa verski fundamentalizem brez spoštovanja svoboščin hrani različne oblike nestrpnosti in nasilja, ki se odražajo tudi v krščanski skupnosti in v njenih odnosih z družbo. Neredko kristjani zavzamejo enaka stališča in celo podpihujejo delitve in nasprotovanja tudi znotraj Cerkve. Prav tako je treba tako v Cerkvi kot v njenih odnosih z družbo razmisliti o negativnih učinkih razkolov, ki so nastali zaradi etnične, rasne, kastne ali druge oblike družbenega razslojevanja ter kulturnega in strukturnega nasilja. Te razmere močno vplivajo na pomen izraza »skupna hoja« in na njegove konkretne možnosti.

⁶ Prav tam.

⁷ Prav tam.

9. Sinodalnost v tem kontekstu predstavlja glavno pot Cerkve, ki je poklicana k prenovi ob delovanju Svetega Duha in poslušanju Besede. Sposobnost predstavljanja drugačne prihodnosti Cerkve in njenih institucij v skladu s poslanstvom, ki ga je prejela, je v veliki meri odvisna od odločitve, da sprožimo procese poslušanja, dialoga in skupnega razločevanja, v katerih lahko vsakdo sodeluje in da svoj prispevek. Poleg tega je odločitev za »skupno hojo« preroško znamenje za človeško družino, ki potrebuje skupen projekt, v katerem bo lahko delovala za dobro vseh. Cerkev, ki je sposobna občestva in bratstva, sodelovanja in subsidiarnosti, v zvestobi temu, kar oznanja, bo lahko spremljala uboge in najmanjše ter jim posodila svoj glas. Da bi lahko »hodili skupaj«, moramo Svetemu Duhu dovoliti, da nas poučuje o resnični sinodalni miselnosti, da bomo pogumno in srčno vstopali v proces spreobračanja, ki je nepogrešljiv v tistem »stalnem prenavljanju, katerega Cerkev, kolikor je človeška in zemeljska ustanova, vedno potrebuje« (E 6; prim. EG 26).

II. Bistveno sinodalna Cerkev

10. »Ravno pot sinodalnosti je pot, ki jo Bog pričakuje od Cerkve tretjega tisočletja. Kar nas Gospod prosi, je v določenem smislu že vsebovano v besedi ›sinoda‹.«⁸ Gre za »starodavno in častitljivo besedo v izročilu Cerkev, katere pomen se opira na najgloblje vsebine razodetja.«⁹ »Sam Gospod Jezus se predstavlja kot ›pot, resnica in življenje‹ (Jn 14,6)« in »kristjani, njegovi učenci, so se sprva imenovali ›privrženci poti‹ (prim. Apd 9,2; 19,9,23; 22,4; 24,14,22)«. ¹⁰ Sinodalnost je s tega vidika veliko več kot praznovanje cerkvenih shodov in škofovskih zborov ali pa stvar preproste notranje uprave v Cerkvi; gre za »poseben *modus vivendi et operandi* Cerkve, Božjega ljudstva, ki razodeva in daje vsebino njenemu občestvenemu bivanju, ko vsi njeni člani hodijo skupaj, se zbirajo in dejavno sodelujejo pri njenem evangelizacijskem poslanstvu«. ¹¹ Tako se prepletajo glavne osi sinodalne Cerkve, kakor nakazuje naslov sinode: občestvo, sodelovanje in poslanstvo. V tem poglavju bomo na kratko predstavili nekaj temeljnih teoloških tem, na katerih temelji ta pogled.

11. V prvem tisočletju je bila »skupna hoja« oziroma izvajanje sinodalnosti običajno delovanje Cerkve, v kateri so se razumeli kot »ljudje, združeni v edinosti Očeta in Sina in Svetega Duha«. ¹² Tistim, ki so ustvarjali delitve v telesu Cerkve, so se cerkveni očetje zoperstavili z občestvom Cerkva, razpršenih po vsem svetu, ki ga je sveti Avguštin opisal kot *concordissima fidei conspiratio*, ¹³ se pravi s soglasjem vseh krščenih v veri. To so korenine širšega razvoja sinodalne prakse na vseh ravneh cerkvenega življenja – krajevnega, pokrajinskega in vesoljnega –, ki so dobile najlepši izraz v ekumenskem koncilu. V tistem obdobju je sveti Janez Zlatousti v skladu z načelom sodelovanja vseh v življenju Cerkve lahko rekel, da sta »Cerkev in sinoda sopomenki«. ¹⁴ Tudi v drugem tisočletju, ko je Cerkev močneje poudarila hierarhično funkcijo, se je takšno postopanje ohranilo: če je v srednjem veku in sodobnem času praznovanje škofijskih in pokrajinskih sinod poleg praznovanja ekumenskih koncilov jasno izpričano, so se pri določanju verskih resnic papeži želeli posvetovati s škofi, da bi spoznali verovanje celotne

⁸ Frančišek, *Govor na slovesnosti ob 50. obletnici ustanove škofovske sinode*.

⁹ MTK, *Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve* (2. marec, 2018), 3.

¹⁰ Prav tam.

¹¹ Prav tam, 6.

¹² Ciprijan, *Gospodova molitev*, 23.

¹³ Avguštin, *Pismo 194*, 31.

¹⁴ Janez Zlatousti, *Komentar psalma 149*.

Cerkve in se tako zatekli k avtoriteti *sensus fidei* celotnega Božjega ljudstva, ki je »nezmotljivo v verovanju (lat. *in credendo*)« (EG 119).

12. Drugi vatikanski koncil je zasidran v tej dinamiki izročila. Poudarja, da »je Bog hotel ljudi posvečevati in zveličati ne posamič in ne brez vsakršne medsebojne zveze, temveč jih je hotel narediti za ljudstvo, ki bi ga v resnici priznavalo in mu sveto služilo« (C 9). Pripadnike Božjega ljudstva združuje krst, in »čeprav so nekateri po Kristusovi volji postavljeni drugim za učitelje, oskrbnike božjih skrivnosti in pastirje, vendar pa med vsemi vlada enakost glede dostojanstva in glede dejavnosti, ki je skupna vsem vernikom v graditvi Kristusovega skrivnostnega telesa« (C 32). Zato so vsi krščeni deležni Kristusove duhovniške, preroške in kraljevske službe, ker so z izvajanjem »raznolikega in urejenega bogastva svojih karizem, svojih poklicev in svojih služb«¹⁵ dejavni subjekti evangelizacije, tako kot posamezniki kakor tudi kot del celotnega Božjega ljudstva.

13. Koncil je poudaril, da se po maziljenju Svetega Duha, prejetem pri krstu, celota vernih »v verovanju ne more motiti. In to svojo posebno lastnost razodeva z nadnaravnim verskim čutom vsega ljudstva, ko »od škofov do zadnjih vernih laikov« izpričuje svoje vesoljno soglasje v stvareh vere in nravnosti« (C 12). Duh je tisti, ki vodi verne »v vso resnico« (Jn 16,13). »To apostolsko izročilo v Cerkvi ob podpori Svetega Duha napreduje«, da lahko Božje ljudstvo raste v razumevanju »izročene stvari in besed po preudarjanju in preučevanju vernikov, ki to premišljujejo v svojem srcu (prim. Lk 2,19.51), po notranjem uvidevanju duhovnih stvarnosti, kakršnega dobivajo iz izkustva, in po oznanjevanju tistih, ki so s škofovskim nasledstvom prejeli zanesljivo karizmo resnice« (BR 8). To ljudstvo, ki ga zbirajo njegovi pastirji, spoštuje sveti zaklad Božje besede, zaupane Cerkvi, nenehno vztraja v nauku apostolov, v bratskem občestvu, v lomljenju kruha in v molitvi, »tako da v zvestobi do izročene vere ter v njenem udejanjanju in izpovedovanju vlada edinstveno soglasje med predstojniki in verniki« (BR 10).

14. Pastirji, ki jih je Bog postavil za »avtentične varuhe, razlagalce in priče vere vse Cerkve«,¹⁶ se ne smejo bati prisluhniti čredi, ki jim je zaupana. Posvetovanje z Božjim ljudstvom ne pomeni, da se znotraj Cerkve obnašamo v skladu z dinamiko, značilno za demokracijo, ki temelji na načelu večine, kajti v osnovi sodelovanja v katerem koli sinodalnem procesu je skupna gorečnost za skupno evangelizacijsko poslanstvo in ne zastopanje nasprotujočih si interesov. Drugače povedano, to je cerkveni proces, ki se lahko odvija samo »v središču

¹⁵ MTK, *Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve*, 6.

¹⁶ Frančišek, *Govor na slovesnosti ob praznovanju 50. obletnice ustanovitve škofovske sinode*.

hierarhično strukturirane skupnosti«. ¹⁷ V rodovitni povezanosti med verskim čutom (lat. *sensus fidei*) Božjega ljudstva in učiteljsko službo pastirjev se uresničuje enotno soglasje celotne Cerkve v isti veri. Vsak sinodalni proces, v katerem so škofje poklicani, da razberejo, kaj Sveti Duh govori Cerkvi, in sicer ne sami, ampak v poslušanju Božjega ljudstva, ki »je deležno tudi Kristusove preroške službe« (C 12), je jasen izraz te »skupne hoje«, po kateri Cerkev raste. Sveti Benedikt poudarja, da »Gospod pogosto razkrije najbolj preudarno pot, po kateri je treba hoditi«, ¹⁸ tistim, ki v skupnosti nimajo pomembnih položajev (v tem primeru najmlajšim). Zato naj bi škofje poskrbeli, da bodo dosegli vse ljudi, da bomo lahko na urejeni sinodalni poti uresničili to, kar apostol Pavel priporoča skupnostim: »Duha ne ugašajte. Preroštev ne zaničujte. Vse preizkušajte in kar je dobro, obdržite« (1 Tes 5,19-21).

15. Smisel poti, na katero smo vsi poklicani, je predvsem v odkrivanju podobe in oblike sinodalne Cerkve, v kateri se »vsakdo lahko kaj nauči. Verniki, zbor škofov, rimski škof: vsi poslušajo drug drugega in vsi poslušajo Svetega Duha, »Duha resnice« (Jn 14,17), da bi vedeli, kaj pravi »Duh Cerkvam« (Raz 2,7).« ¹⁹ Rimski škof, ki predstavlja načelo in temelj edinosti Cerkve, prosi vse škofe in vse krajevne Cerkve, v katerih in iz katerih sestoji ena in edina Katoliška cerkev (prim. C 23), naj zaupljivo in pogumno stopijo na pot sinodalnosti. Na tej »skupni poti« prosimo Svetega Duha, naj nam pomaga odkriti, kako je občestvo, ki v edinosti združuje različne darove, karizme in službe, pomembno za poslanstvo: sinodalna Cerkev je »potujoča« Cerkev, misijonarska Cerkev »z odprtimi vrati« (EG 46). To vključuje tudi klic k poglobitvi odnosov z drugimi Cerkvami in krščanskimi skupnostmi, s katerimi nas zedinja isti krst. »Skupna hoja« je torej še širša in zajema vse človeštvo, s katerim delimo »veselje in upanje, žalost in tesnobo« (CS 1). Sinodalna Cerkev je preroško znamenje predvsem za skupnost narodov, ki ni sposobna predlagati skupnega projekta, s katerim bi dosegli dobro vseh: izvajanje sinodalnosti je danes za Cerkev najočitnejši znak za to, da je »vesoljni zakrament odrešenja« (C 48), »znamenje in orodje za notranjo zvezo z Bogom in za enotnost vsega človeškega rodu« (C 1).

¹⁷ MTK, *Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve*, 69.

¹⁸ Benedikt, *Vodilo*, 3.3.

¹⁹ Frančišek, *Govor na slovesnosti ob praznovanju 50. obletnice ustanovitve škofovske sinode*.

III. Poslušanje Svetega pisma

16. Božji Duh, ki osvetljuje in oživlja to »skupno hojo« Cerква, je isti Duh, ki deluje v Jezusovem poslanstvu, obljubljen apostolom in generacijam učencev, ki poslušajo Božjo Besedo in jo uresničujejo. V skladu z Gospodovo obljubo se Duh ne omejuje le na potrditev kontinuitete Jezusovega evangelija, ampak bo osvetljeval vedno nove globine njegovega razodetja in navdihoval odločitve, ki so potrebne za ohranjanje poti Cerкve (prim. Jn 14,25-26; 15,26-27; 16,12-15). Zato je primerno, da se naše izgrajevanje sinodalne Cerкve navdihuje pri dveh »podobah« iz Svetega pisma. Ena izhaja iz predstavitve »občestvenega prizora«, ki nenehno spremlja evangelizacijo; druga se nanaša na izkustvo Duha, v katerem Peter in prva skupnost spoznata nevarnost, da bi neupravičeno omejevali deljenje vere. Sinodalna izkušnja skupne hoje za Gospodom in v poslušnosti Svetemu Duhu bo v meditaciji teh dveh značilnosti razodetja lahko prejela odločilne navdihe.

Jezus, množica, apostoli

17. Način, kako se Jezus razodeva v evangeliju, ko oznanja prihod Božjega kraljestva, ima kot stalnico izvorni prizor s posebno temeljno strukturo. V prizoru sodelujejo trije igralci (in še eden). Prvi je seveda *Jezus*, glavni lik, ki prevzame pobudo in seje besede ter znamenja prihoda Kraljestva, ne da bi »pokazal pristranskost« (prim. Apd 10,34). Jezus na različne načine namenja posebno pozornost tistim, ki so »ločeni« od Boga, in tistim, ki jih je skupnost »zapustila« (grešnikom in ubogim v evangeljskem jeziku). Z besedami in dejanji v imenu Boga Očeta in v moči Svetega Duha ponuja osvoboditev od zla ter spreobrnjenje k upanju. Vsi raznoliki Gospodovi klici in odzivi nanje imajo nekaj skupnega, vera se vedno pojavi kot upoštevanje in vrednotenje ljudi: njihove prošnje so uslišane, njihove težave rešene, njihova razpoložljivost upoštevana, Bog s svojim pogledom potrdi njihovo dostojanstvo in jim ga povrne za priznanje skupnosti.

18. Evangelizacijskega dela in odrešenjskega sporočila ne bi bilo mogoče razumeti, če Jezus ne bi bil nenehno odprt za široko občinstvo, ki ga evangeliji imenujejo *množica*, torej za vse ljudi, ki hodijo za njim in ga včasih celo zasledujejo v upanju na kakšno znamenje in besedo odrešenja – to je drugi igralec v prizoru razodetja. Evangelij se ne oznanja le razsvetljenim ali izbranim. Jezusovi sogovorniki so običajni »ljudje«, »vsi« s človeško naravo, ki jih neposredno poveže z

Božjim darom in klicem k zveličanju. Jezus preseneti in včasih osupne priče, ko za sogovornike sprejema vse tiste, ki izstopijo iz množice: prisluhne burnim očitkom kanaanske žene (prim. Mt 15,21-28), ki ne more sprejeti, da bi bila izključena iz blagoslova, ki ga prinaša; dovoljuje si dialog s Samarijanko (prim. Jn 4,1-42), kljub temu da ima položaj družbeno in versko zaznamovane ženske; spodbudi svobodno in hvaležno dejanje vere sleporojenega (prim. Jn 9), za katerega je uradna vera določila, da zanj ni milosti.

19. Nekateri sledijo Jezusu izrecneje in izkusijo zvestobo učencev, drugi pa so vabljeni, da se vrnejo v običajno življenje, vendar vsi pričajo o moči vere, ki jih je rešila (prim. Mt 15,28). Med tistimi, ki sledijo Jezusu, očitno postaja pomemben lik *apostolov*, ki jih na začetku sam pokliče in jim da nalogo, da avtoritativno posredujejo v odnosu množice do razodetja in do prihajajočega Božjega kraljestva. Ta tretji igralec na prizorišče ne pride zaradi ozdravitve ali spreobrnjenja, ampak zato ker ga je tja pripeljal Jezusov klic. Izbira apostolov ni privilegij, ki bi podeljeval izključni položaj moči in izločenosti, ampak milost vključujoče službe blagoslavljanja in občestvenosti. Zahvaljujoč daru Svetega Duha vstalega Gospoda, morajo apostoli varovati Jezusovo mesto, ne da bi ga nadomestili: ljudem ne smejo oteževati dostopa do njega, ampak omogočati srečanje z njim.

20. Jezus, množica v svoji raznolikosti, apostoli: to je podoba in skrivnost, ki jo je treba nenehno premišljevat in poglobljeno raziskovati, da bi Cerkev lahko vse bolj postajala to, kar je. Vsi trije igralci so nujno potrebni na prizorišču. Če je odsoten Jezus in njegovo mesto zasede kdo drug, Cerkev postane pogodba med apostoli in množico, njihov dialog pa se konča po zgledu političnih iger. Brez apostolov, ki jih je pooblastil Jezus in poučeval Duh, se pretrga odnos z evangeljsko resnico in množica, ki sprejema ali zavrača Jezusa, je izpostavljena mitu ali ideologiji o njem. Brez množice se odnos apostolov z Jezusom spridi v nekakšno sektaško religijo, ki se sklicuje sama nase; takrat evangelizacija, ki izhaja iz neposrednega razodetja, v katerem Bog osebno nagovarja vse in ponuja svoje odrešenje, izgubi svojo luč.

21. Potem je tu še »dodatni« igralec, antagonist, ki na prizorišče prinese satansko ločevanje od preostalih treh. Ko se učenci soočajo z vznemirjajočo vizijo križa, nekateri od njih odidejo, razpoloženje množice pa se spremeni. Potuhnjenost, ki ločuje in zato ovira skupno pot, se enako dobro kaže v oblikah verske strogosti, moralnih predpisov, ki se zdijo zahtevnejši od Jezusovih, in v zapeljivosti posvetne politične modrosti, ki se kaže kot učinkovitejša od razločevanja duhov. Da bi se izognili prevaram »četrtga igralca«, se je treba nenehno spreobračati. V tem pogledu je pomenljiv prizor s stotnikom Kornelijem (prim. Apd 10), ki privede do »koncila« v Jeruzalemu (prim. Apd 15), saj ta predstavlja ključno referenčno točko za sinodalno Cerkev.

Dvojna dinamika spreobrnjenja: Peter in Kornelij (Apd 10)

22. Dogodek najprej pripoveduje o spreobrnjenju Kornelija, ki je deležen celo nekakšnega oznanjevanja. Kornelij je pogan, domnevno Rimljan, stotnik (nižji častnik) v vojski zavojevalca, čigar služba je polna nasilja in zlorab. Kljub temu je predan molitvi in dajanju miloščine, torej goji odnos z Bogom in skrbi za bližnjega. Prav v njegov dom nepričakovano pride angel, ga pokliče po imenu in ga spodbudi, naj pošlje – glagol poslanstva! – svoje služabnike v Jaffo, da bodo poklicali – glagol poklicanosti! – Petra. Pripoved nato postane spreobrnjenje slednjega, ki je tistega dne videl prikazen, po kateri mu je neki glas ukazal, naj ubije in poje živali, med katerimi je bilo tudi nekaj nečistih. Odločno mu odgovori: »Ne, Gospod« (Apd 10,14). Zaveda se, da govori z Gospodom, vendar ukaz odločno zavrača, ker ta ruši zapovedi Postave, ki so neodtujljivo povezane z njegovo versko identiteto in ki razumevajo izvoljenost kot drugačnost oziroma ločenost od drugih ljudstev.

23. Apostol je še vedno močno vznemirjen, in medtem ko se sprašuje o tem, kaj se je zgodilo, k njemu pridejo možje, ki jih je poslal Kornelij. Sveti Duh mu pokaže, da so njegovi odposlanci. Peter jim odgovori z besedami, ki spominjajo na Jezusove besede v vrtu Getsemani: »Jaz sem tisti, ki ga iščete« (Apd 10,21). To je resnično in pravo spreobrnjenje, boleč in neizmerno rodoviten prehod odpovedovanja lastnim kulturnim in verskim kategorijam: Peter se strinja, da bo s pogani jedel hrano, za katero je vedno menil, da je prepovedana, in jo priznal kot orodje življenja in občestva z Bogom in bližnjimi. V srečanju z ljudmi, pri sprejemanju, hoji z njimi in obisku na njihovih domovih spoznava pomen prikazni, ki jo je videl: v Božjih očeh ni človeka, ki bi bil nevreden, in razlika, ki se je ustvarila z izvoljenostjo, ne pomeni izključne prednosti, temveč služenje in pričevanje za vesoljno odprtost.

24. Tako Kornelij kot Peter na pot spreobrnjenja sprejmeta tudi druge, ki so njihovi tovariši na poti. Apostoli udejanjajo Božjo voljo, ko izgrajujejo skupnosti, rušijo ovire in spodbujajo srečevanje. Beseda ima osrednjo vlogo pri srečanju obeh igralcev. Kornelij začne pripovedovati o tem, kar je doživel. Peter mu prisluhne, nato tudi on poroča o tem, kaj se mu je zgodilo, in priča o bližini Gospoda, ki gre k posameznikom, da jih osvobodi tistega, kar jih zaslužuje zlu in v njih uničuje človeštvo (prim. Apd 10,38). Ta oblika komuniciranja je podobna tisti, ki jo bo Peter nato prevzel v Jeruzalemu, ko ga bodo obrezani verniki obtoževali in mu očitali, da je kršil tradicionalne predpise, ki jim na videz posvečajo vso pozornost, ne upoštevajo pa izlitja Svetega Duha: »Šel si k neobrezanim in jedel z njimi« (Apd 11,3). V tistem trenutku je Peter poročal o tem, kaj se mu je zgodilo, kako osupel in zmeden je bil ter kako se je upiral. Ravno

to je pomagalo njegovim sogovornikom, sprva nasilnim in neodzivnim, da so ga poslušali in da so sprejeli, kar se je zgodilo. Tako kot na »koncilu« v Jeruzalemu bo Sveto pismo pomagalo razlagati smisel v procesu razločevanja, ki je sestavljeno iz skupnega poslušanja Svetega Duha.

IV. Sinodalnost v dejanju: Poti za posvetovanje z Božjim ljudstvom

25. Sinodalna pot, ki je razsvetljena z Božjo besedo in utemeljena na izročilu, ima svoje korenine v konkretnem življenju Božjega ljudstva. Pravzaprav je zanjo značilna neka posebnost, ki je tudi izjemen vir: njen cilj – sinodalnost – je tudi njena metoda. Z drugimi besedami predstavlja neke vrste gradbišče ali testno izkušnjo, ki omogoča, da takoj začnemo žeti sadove dinamike, ki jo postopno sinodalno spreobračanje vnaša v krščansko skupnost. Po drugi strani pa se lahko sklicuje le na svoje izkušnje sinodalnosti, ki jo živi na različnih ravneh in z različnimi stopnjami intenzivnosti: njihove prednosti in dosežki, pa tudi njihove omejitve in težave ponujajo dragocene elemente za razločevanje glede nadaljnje smeri gibanja. Seveda se tukaj sklicujemo na izkušnje, ki jih je sprožila sedanja sinodalna pot, pa tudi na vse tiste, kjer v običajnem življenju že živijo oblike »skupne hoje«, tudi če pri tem izraz sinodalnost ni znan ali uporabljen.

Temeljno vprašanje

26. Kot smo omenili že na začetku, je temeljno vprašanje v tem posvetovanju Božjega ljudstva naslednje:

Sinodalna Cerkev v oznanjevanju evangelija »hodi skupaj«: Kako se ta »skupna hoja« danes uresničuje v vaši krajevni Cerkvi? H katerim korakom nas vabi Sveti Duh, da bi v tej »skupni hoji« rasli?

Če želite odgovoriti na to vprašanje, vas vabimo, da:

- a) se vprašate, katere izkušnje v vaši krajevni Cerkvi vam to temeljno vprašanje prikliče v spomin;
- b) še enkrat poglobljeno preberete te izkušnje in razmislite, česa se lahko ob teh izkušnjah veselite; na katere težave in ovire ste ob njih naleteli; katere rane so se znova odprle; do katerih spoznanj ste prišli;
- c) naberete sadove, ki jih boste delili: Kje sredi teh izkušenj odmeva glas Svetega Duha? Kaj nas prosi? Katere točke je treba potrditi, kakšne spremembe se obetajo, katere korake je treba narediti? Kje zaznamo soglasje? Katere poti se odpirajo za našo krajevno Cerkev?

Različni izrazi sinodalnosti

27. V molitvi, razmišljanju in deljenju, ki jih bo sprožilo temeljno vprašanje, je treba biti pozoren na tri ravni, na katerih se sinodalnost izraža kot »konstitutivna razsežnost Cerkve«:²⁰

- raven sloga, s katerim Cerkev običajno živi in deluje, saj izraža njeno naravo Božjega ljudstva, ki hodi skupaj in se zbira v zboru, ki ga sklicuje Gospod Jezus v moči Svetega Duha za oznanjevanje evangelija. Ta slog se uresničuje v »skupnosti, ki posluša Besedo in obhaja evharistijo, v bratskem občestvu ter soodgovornosti in sodelovanju celotnega Božjega ljudstva v njenem življenju in poslanstvu na vseh ravneh ter razlikuje med različnimi službami in vlogami«;²¹
- raven cerkvenih struktur in procesov, ki je določena tudi s teološkega in kanonskega vidika, kjer se sinodalna narava Cerkve izraža na institucionalni način na krajevni, regionalni in vesoljni ravni;
- raven sinodalnih procesov in dogodkov, ko pristojni organ skliče Cerkev v skladu s posebnimi postopki, ki jih določa cerkveni red.

Čeprav se z vidika logike razlikujejo, se te tri ravni nanašajo ena na drugo in jih je treba skladno povezovati, sicer je učinek ravno nasproten pričevanju in se verodostojnost Cerkve spodkopava. Če slog sinodalnosti ni utelešen v strukturah in procesih, se raven namenov in želja zlahka razvrednoti na retorično raven, medtem ko se procesi in dogodki, če se ne spodbujajo z ustreznim slogom, izkažejo za prazne formalnosti.

28. Poleg tega je pri ponovnem branju izkustev treba upoštevati, da je »skupno hojo« mogoče razumeti z dveh različnih vidikov, ki sta močno povezana. Prvi vidik preučuje notranje življenje krajevnih Cerkva, odnose med njihovimi sestavnimi deli (predvsem med verniki in njihovimi pastirji, tudi po sodelovalnih skupinah, ki jih predvideva cerkvenopravni red, vključno s škofijsko sinodo) in skupnostmi, na katere se delijo (zlasti župnije). Nato obravnava odnose med škofi in rimskim škofom, tudi po posrednih sinodalnih organih (škofovske sinode večjih patriarhalnih in nadškofijskih Cerkva, svetov hierarhov in združenj hierarhov Cerkva *sui iuris* ter škofovskih konferenc z njihovimi nacionalnimi, mednarodnimi in celinskimi izrazi). Nato se razširi na načine, po katerih vsaka krajevna Cerkev vključuje prispevek različnih oblik meniškega, redovnega in posvečenega življenja, laičnih združenj in gibanj, različnih vrst

²⁰ MTK, *Sinodalnost v življenju in poslanstvu Cerkve*, 70.

²¹ Prav tam.

cerkvenih in katoliških ustanov (šole, bolnišnice, univerze, fundacije, dobrodelne organizacije in organizacije za pomoč itd.). Nazadnje ta vidik zajema tudi odnose in skupne pobude z brati in sestrami drugih krščanskih veroizpovedi, s katerimi si delimo dar istega krsta.

29. Drugi pogled obravnava, kako Božje ljudstvo hodi skupaj s celotno človeško družino. Tako bomo pogled usmerili na stanje odnosov, dialog in možne skupne pobude z verniki drugih veroizpovedi, z ljudmi, ki so se oddaljili od vere, pa tudi s posebnimi družbenimi okolji in skupinami z njihovimi institucijami (svet politike, kulture, ekonomije, financ, dela, sindikatov in poslovnih združenj, nevladnih organizacij in organizacij civilne družbe, ljudskih gibanj, različnih manjšin, revnih in izključenih itd.).

Deset tematskih jeder za preučevanje

30. Da bi lažje poudarili izkušnje in izdatneje prispevali k posvetovanju, v nadaljevanju navajamo deset tematskih jeder, ki izražajo različne vidike »živete sinodalnosti«. Prilagoditi jih bo treba različnim krajevnim okoliščinam in jih občasno dopolniti, razložiti, poenostaviti in poglobiti, pri tem pa posebno pozornost namenjati tistim, ki imajo več težav pri sodelovanju in odzivanju. Priročnik, ki je priložen temu pripravljalnemu dokumentu, ponuja orodja, načrte in predloge, tako da bodo različne skupine vprašanj lahko konkretno navdihovale molitev, formacijo, razmišljanje in izmenjavo.

I. TOVARIŠI NA POTI

V Cerkvi in družbi smo drug ob drugem na isti poti. Kdo v vaši krajevni Cerkvi »hodi skupaj«? Kdo je del tega, čemur pravite »naša Cerkev«? Kdo nas prosi, naj hodimo skupaj? Kdo so tovariši zunaj cerkvenega dosega? Katere osebe ali skupine so ostale na obrobju, izrecno ali dejansko?

II. POSLUŠATI

Prvi korak je poslušanje, za kar je treba brez predsodkov odpreti um in srce. Koga »mora« naša krajevna Cerkev »poslušati«? Kako poslušamo laike, zlasti mlade in ženske? Kako vključujemo prispevek posvečenih mož in žena? Koliko prostora namenimo glasu manjšin, zavrženih in

izključenih? Ali prepoznamo predsodke in stereotipe, ki nas pri poslušanju ovirajo? Kako poslušamo družbeni in kulturni kontekst, v katerem živimo?

III. SPREGOVORITI

*Vsi so povabljeni k pogumnemu in neustrašnemu govoru (gr. *parresia*), torej z vključevanjem svobode, resnice in ljubezni. Kako spodbujamo svobodnega in pristnega duha komunikacije v skupnosti in njenih sestavnih delih, brez dvoličnosti in preračunljivosti? Kaj pa v odnosu do družbe, katere del smo? Kdaj in kako lahko povemo, kaj nam je pomembno? Kako deluje odnos z medijskim sistemom (ne samo s katoliškimi mediji)? Kdo govori v imenu krščanske skupnosti in kako te ljudi izbiramo?*

IV. PRAZNOVATI

»Skupna hoja« je mogoče le, če temelji na skupnem poslušanju Božje besede in obhajanju evharistije. Kako molitev in liturgično obhajanje navdihujeta in usmerjata našo »skupno hojo«? Kako navdihujeta najpomembnejše odločitve? Kako spodbujamo dejavno sodelovanje vseh vernikov v bogoslužju in izvrševanju posvečevalne službe? Koliko prostora je namenjenega opravljanju služb lektorja in akolita?

V. SOODGOVORNI V POSLANSTVU

*Sinodalnost je v službi poslanstva Cerkve, h kateremu so poklicani vsi njeni člani. Kako so krščeni poklicani k dejavni udeležbi v poslanstvu misijonarskih učencev? Kako skupnost podpira svoje člane, ki se zavzemajo za služenje v družbi (družbena in politična zavzetost, v znanstvenem raziskovanju in poučevanju, v spodbujanju socialne pravičnosti, v zaščiti človekovih pravic in v skrbi za skupni dom itd.)? Kako jim pomaga, da te naloge izpolnjujejo kot poslanstvo? Kako poteka razločevanje v odločitvah, povezanih s poslanstvom, in kdo sodeluje pri tem? Kako ste vključili in prilagodili različna izročila, ki predstavljajo dediščino mnogih Cerkva, zlasti vzhodnih, glede na sinodalni slog in z vidika učinkovitega krščanskega pričevanja? Kako poteka sodelovanje na ozemljih, kjer so navzoče še druge Cerkve *sui iuris*?*

VI. DIALOG V CERKVI IN V DRUŽBI

Dialog je pot vztrajnosti, ki vključuje tudi tišino in trpljenje, ki pa je sposobna zbrati izkušnje oseb in ljudi. Kateri so kraji in načini dialoga v naši krajevni Cerkvi? Kako se lotevamo razhajanj v viziji, konfliktov in težav? Kako spodbujamo sodelovanje s sosednjimi škofijami, z redovnimi skupnostmi in med njimi na našem območju, z laičnimi združenji in gibanji ter med njimi itd.? Kakšne izkušnje v dialogu in skupnem prizadevanju imamo z verniki drugih religij in z neverniki? Kako se Cerkev pogovarja in uči od drugih družbenih sektorjev: sveta politike, ekonomije, kulture, civilne družbe, revnih ...?

VII. Z DRUGIMI KRŠČANSKIMI VEROIZPOVEDMI

Dialog med kristjani različnih veroizpovedi, ki jih združuje en krst, ima posebno mesto na sinodalni poti. Kakšne odnose imamo z brati in sestrami drugih krščanskih veroizpovedi? Na katerih področjih? Katere sadove smo nabrali ob tej »skupni hoji«? Katere težave se pojavljajo?

VIII. OBLAST IN SODELOVANJE

Sinodalna Cerkev je sodelujoča in soodgovorna. Kako določamo cilje, ki jih želimo doseči, pot, po kateri jih bomo dosegli, in korake, ki jih moramo narediti? Kako se v naši krajevni Cerkvi izvaja oblast? Katere prakse timskega dela in soodgovornosti imamo? Kako se spodbujata služenje laikov in prevzemanje odgovornosti s strani vernikov? Kako delujejo sinodalni organi na ravni krajevne Cerkve? Imajo rodovitne izkušnje?

IX. RAZLOČEVATI IN ODLOČATI

*V sinodalnem slogu se odločitve sprejemajo z razločevanjem, ki temelji na soglasju, to pa izhaja iz skupne poslušnosti Duhu. S katerimi postopki in metodami skupaj razločujemo in sprejemamo odločitve? Kako jih lahko izboljšamo? Kako spodbujamo sodelovanje pri odločanju v hierarhično strukturiranih skupnostih? Kako je razčlenjen postopek pripravljanja odločitve (ang. *decision-making*) s trenutkom sprejemanja odločitve (ang. *decision-taking*)? Kako in s katerimi orodji spodbujamo transparentnost in odgovornost (ang. *accountability*)?*

X. VZGAJATI SE ZA SINODALNOST

Duhovnost skupne hoje je poklicana, da postane vzgojno načelo za oblikovanje človeka in kristjana, družin in skupnosti. Kako vzgajamo ljudi, zlasti tiste, ki imajo v krščanski skupnosti odgovorne vloge, da bi bili bolj sposobni »hoditi skupaj«, poslušati drug drugega in sodelovati v dialogu? Kakšno vzgojo ponujamo za razločevanje in izvajanje oblasti? Katera orodja nam lahko pomagajo prebrati dinamiko kulture, katere del smo, in kako ta vpliva na naš slog Cerkve?

Kot prispevek k posvetovanju

31. Namen prvega dela sinodalne poti je spodbuditi obsežen postopek posvetovanja, da bi zbrali bogate izkušnje živete sinodalnosti v njenih različnih izrazih in vidikih ter vanj vključili pastirje in vernike krajevnih Cerkva na vseh različnih ravneh, z najprimernejšimi sredstvi v skladu s posebnimi krajevnimi razmerami. Posvetovanje, ki ga usklajuje škof, je naslovljeno »na duhovnike, diakone in verne laike različnih Cerkva, tako posameznike kot združenja, ne da bi pri tem spregledali dragocen prispevek, ki ga lahko dajo posvečeni možje in žene« (EC 7). Posebej se zahteva prispevek sodelovalnih teles krajevnih Cerkva, zlasti duhovniškega sveta in pastoralnega sveta, iz katerih se lahko »sinodalna Cerkev [resnično] začne oblikovati«. ²² Prav tako dragocen bo prispevek drugih cerkvenih subjektov, ki bodo prejeli pripravljalni dokument, in tistih, ki bodo svoj prispevek poslali neposredno. Nazadnje bo izrednega pomena, da bodo prostor našli tudi ubogi in izključeni, ne le tisti, ki imajo določeno vlogo ali odgovornost v krajevnih Cerkvah.

32. Povzetek, ki ga bo vsaka krajevna Cerkev izdelala na koncu tega poslušanja in razločevanja, bo njen prispevek k poti vesoljne Cerkve. Da bi bili naslednji odseki poti lažji in trajnejši, je pomembno, da se sadovi molitve in razmišljanja strnejo na največ deset strani. Če je potrebno za prikaz konteksta in razlage, lahko priložite še druga dopolnjujoča besedila. Naj spomnimo, da namen sinode in zato tega posvetovanja ni priprava dokumentov, ampak »posaditi sanje, priklicati preroštva in videnja, omogočiti razcvet upanja, vzbuditi zaupanje, povezati rane, stkati odnose, prebuditi zoro upanja, učiti se drug od drugega in ustvariti bistro iznajdljivost, ki bo razsvetlila misli, ogrela srca in dala moč našim rokam«. ²³

²² Frančišek, *Govor na slovesnosti ob praznovanju 50. obletnice ustanove škofovske sinode*.

²³ Frančišek, *Govor na odprtju škofovske sinode o mladih* (3. oktober 2018).